

A photograph of a forest stream with trees reflected in the water. The water is calm, creating clear reflections of the surrounding green trees and foliage. The scene is peaceful and natural.

Parki w krajobrazie miasta – czyli o pomieszaniu pojęć w percepcji społecznej

Jarosław Czochański
Instytut Geografii UG

Kilka zdań wprowadzenia

Śródmiejski system parków, zieleńców, placów, skwerów, błoni, plant i zieleni ulicznej buduje układ przestrzeni publicznej miasta.

**Jest zarówno składową systemu przyrodniczego,
jak i infrastrukturalnego o funkcjach społecznych.**

Parki od zawsze stanowiły element przestrzeni miejskiej i publicznej

Ze względów projektowych i historycznych, nadających parkom i rozmieszczeniu w nich roślinności określony charakter fizjonomiczny (krajobrazowy), od XVI wieku stosowano określone kompozycje i układy form zieleni, tworząc ogrody – parki włoskie, francuskie później angielskie. Parki te i style przetrwały do dzisiaj.

W polskim systemie prawnym, poza tradycyjnym zastosowaniem nazw ogród i park, w ochronie przyrody mamy ponadto parki narodowe i krajobrazowe oraz gminne, zaś ochronie zasobów przyrodniczo-kulturowych dedykowane są parki kulturowe i etnograficzne.

Wszystkie te rodzaje parków posiadają wyraźne konotacje przyrodnicze i krajobrazowe oraz historyczno-kulturowe.

Współczesne trendy rozwoju aglomeracji miejskich – to:

- w Polsce

- **maksymalizacja zysków,**
- **maksymalizacja intensywności użytkowania gruntów,**
- **rewitalizacja i estetyzacja otoczenia zabudowy,**
- **brak ładu przestrzennego i uznania form krajobrazowych,**
- **redukcja powierzchni otwartych i zielonych**

- w krajach wysoko rozwiniętych

- **maksymalizacja efektywności infrastruktury,**
- **równoważenie rozwoju i strefowanie funkcjonalne,**
- **minimalizowanie negatywnych oddziaływań na środowisko,**
- **minimalizowanie uciążliwości dla mieszkańców,**
- **tworzenie (odtworzenie) terenów zieleni miejskiej**

OCZYWIŚCIE NIE JEST WSZĘDZIE TAK 0:1 – a powyższe twierdzenia to uogólnienia

Przestrzeń otwarta – zlekceważone dobro publiczne

Przestrzeń otwarta = pole konfliktów

A komu zależy na parkach ?

Podmioty działające w przestrzeni miasta i ich obszar zainteresowań:

Inwestorzy – obiekty w celach dochodowych

Urbaniści – kompozycja przestrzenna pod dyktando inwestorów

Architekci – artyzm i tzw. efekt ekonomicznie uzasadniony

Władze miasta – efekt ekonomiczno-fiskalny (obojętne z jakiej formy przestrzeni)

Organizacje ekologiczne – każdy obiekt biologiczny

Mieszkańcy – wygoda, jakość życia

Praprzyczyny pomieszania pojęć oraz „zieleń i gra o przestrzeń”

nauki przyrodnicze vs. nauki techniczne

**zieleń – jako biotyczny element struktury pokrycia terenu
i składowa ekosystemu miasta**

(T.J. Chmielewski, 2012, „Systemy krajobrazowe (...))”

(B. Szulczewska, 2002, „Teoria ekosystemu (...))”

zieleń – jako tworzywo

(J.M. Chmielewski, 2001, „Teoria urbanistyki (...))”

Co nowego na Świecie ?

Światowa moda na parki

Singapore

Światowa moda na parki

New York – High Line

Światowa moda na parki

Park in financial center - Hong Kong

Światowa moda na parki

Kowloon Park - Hong Kong

A w Europie ?

Europejskie metropolie, realizują wielkie projekty przywracania przestrzeni zieleni – w powiązaniu z rewaloryzacją przestrzeni miasta – jako „green infrastructure”

**Hamburg
Berlin
Frankfurt
Kopenhaga
Amsterdam
Sztokholm
Paryż
Barcelona
Londyn**

Europejskie metropolie a tereny zieleni

Londyn – Green Bridge

A tymczasem w Polsce ?

**W opinii mieszkańców miast, zieleń stanowi trzecią
(po mieszkaniu i komunikacji) wartość kształtującą
warunki życia w przestrzeni miasta**

ŹRÓDŁO PROBLEMU

**Mieszkańcy (podatnicy), infrastruktura, obiekty i inwestorzy
– generują przychody miasta**

Zieleń – generuje wydatki (pośrednie znaczenie jest pomijane)

W piątym "Programie Działań na rzecz Ochrony Środowiska" zwraca się uwagę na to, że zieleń miejska w krajach UE stanowi od 2% w Sewilli do 70% w Turku, Oslo i Goeteborgu

Tabela 1. Udział parków, zielenców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem (%) dla miast wojewódzkich w 2016 r.

Lp.	Miasto	Wskaźnik (%)
1	Bydgoszcz	7,8
2	Katowice	6,6
3	Warszawa	6,1
4	Łódź	5,8
5	Lublin	5,4
6	Wrocław	5,1
7	Kraków	5,1
8	Białystok	4,9
9	Gorzów Wlkp.	4,7
10	Olsztyn	4,2
11	Poznań	4,1
12	Toruń	3,4
13	Gdańsk	3,2
14	Opole	3,1
15	Kielce	3,0
16	Rzeszów	2,9
17	Szczecin	1,9
18	Zielona Góra	0,7
Średnia		4,3

Normy Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), które również nie są spełniane przez wiele miast, stanowią, że minimalna powierzchnia terenów zielonych na 1 mieszkańca aglomeracji miejskiej powinna wynosić 50 m²/1 mieszkańca.

miasto	liczba mieszkańców	parki spacerowo - wypoczynkowe [szt.]	parki spacerowo - wypoczynkowe [ha]	parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej [ha]	parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej w m ² na 1 mieszk.
--------	-----------------------	---	---	--	---

Tereny zielenie w wybranych miastach pow. 200 tys. mieszkańców

Wrocław	638586	68	796,42	1935,6	30,3
Łódź	690422	43	627,43	1707,17	24,7
Lublin	339850	10	176,4	793,19	23,3
Kraków	767348	45	470,47	1716,25	22,4
Katowice	296262	10	173,8	591,64	20,0
Poznań	538633	45	337,37	1053,42	19,6
Warszawa	1764615	85	908,27	3203,01	18,2
Gdańsk	464254	23	218,7	839,89	18,1
Szczecin	403883	28	120	556,12	13,8
Gdynia	246306	7	40,8	288,84	11,7

Zarządzanie zielenią miejską

Okres objęty kontrolą: 2015-2017 (I kwartał)

Najwyższa Izba Kontroli

Kraków, październik 2017 r.

Nie tak spektakularnie – ale fajnie

- W centrum **Krakowa**, w różnych miejscach założono kwietne łąki i ustawiono domki dla owadów.

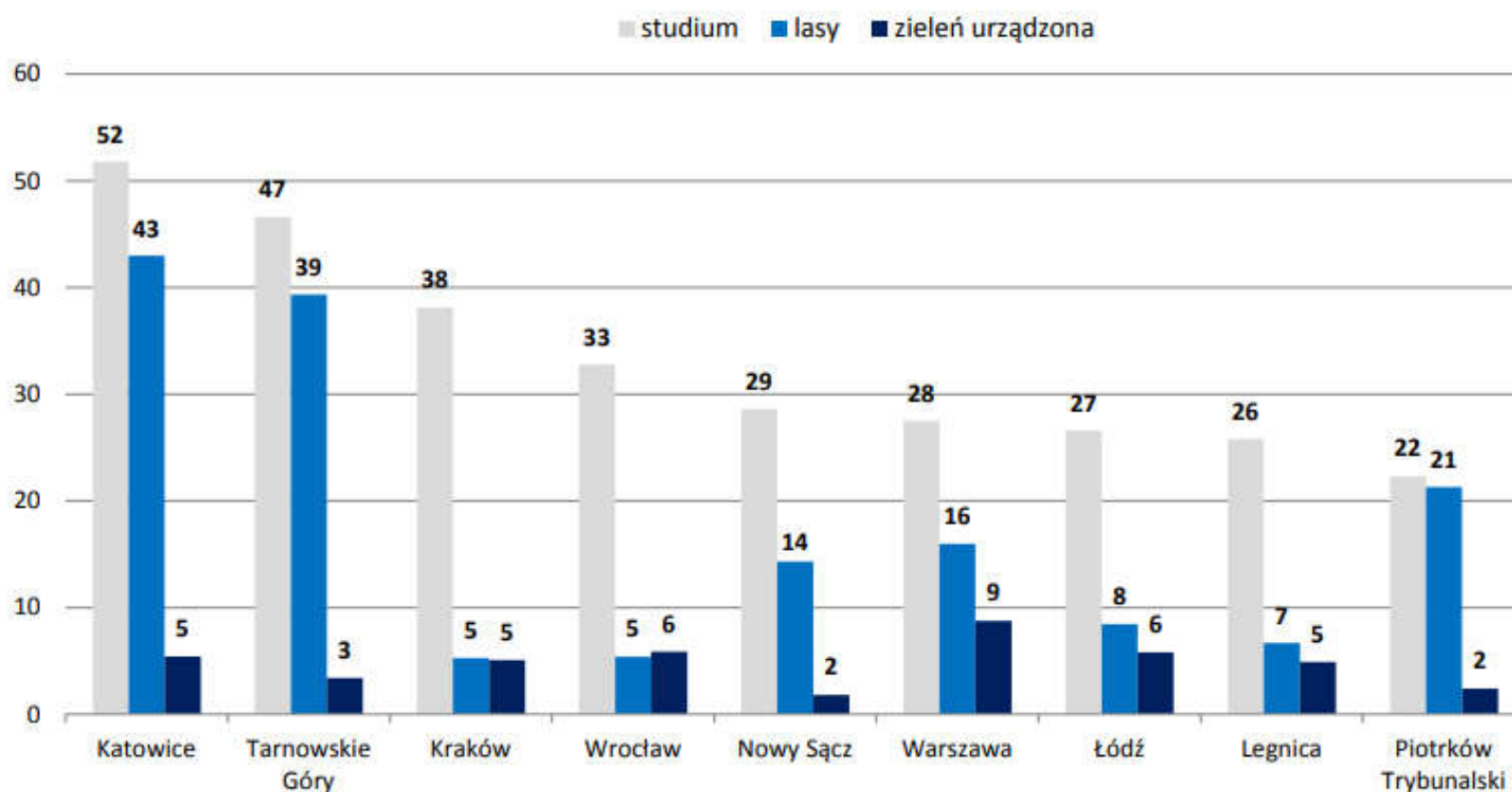
Kraków, Park Jordana, łąka kwietna z domkiem dla trzmieli

Źródło: Kontrola NIK.

Tereny zieleni urządzonej – czyli ładnie i skromnie powierzchniowo

Udział procentowy powierzchni terenów zieleni i wód w ogólnej powierzchni miasta według studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz udział procentowy gruntów leśnych i zieleni urządzonej w ogólnej powierzchni miasta

Źródło: Dane z kontroli NIK.

- Wzrost powierzchni na 1 mieszk. w wyniku spadku liczby mieszk.

www.nik.gov.pl

Zieleń jako tworzywo

REALIA

Zieleń jako tworzywo

Zieleń jako tworzywo

Temat na dzisiaj:

P A R K I

Wiele parków posiada historyczne powiązanie z przestrzenią i obiektami zabytkowymi – stanowiąc parki dworskie, pałacowe, leśne, miejskie, zdrojowe lub podmiejskie.

Do parków zaliczają się także arboreta (tzw. ogrody dendrologiczne – gromadzące zbiory drzew i krzewów), parki botaniczne (zwane też ogrodami botanicznymi – stanowiące miejsca upraw roślin różnych gatunków, siedlisk i stref klimatycznych) oraz parki wiejskie (o takich samych cechach i funkcjach jak położone w terenach miejskich).

Fałszowanie tożsamości pojęcia park

W pierwszej dekadzie XXI wieku, w Polsce liczebność „parków” w miastach radykalnie wzrosła, zaś do społecznego odbioru i rozumienia tego pojęcia wdarł się chaos.

Pojawiły się homonimy – park przestał być rozumiany jednoznacznie

Park – czyli cyniczna gra inwestorów, zmierzającą do wywołania pozytywnych skojarzeń potencjalnych nabywców nieruchomości?
- czy problem w określaniu tożsamości miejsca?

Inwestorzy (zwłaszcza w budownictwie deweloperskim) mają wyraźny problem z dobrym, ciekawym i adekwatnym określeniem tożsamości miejsca i jego charakteru w odniesieniu do obiektów budowlanych i ich zgrupowań

- dlatego celowo lub bezmyślnie zawłaszczają pojęcie **parku** i wprowadzają je do słownika inwestycji budowlanych – m.in. rozrywkowych, naukowych, biurowych i mieszkaniowych.

Przykład z Trójmiasta

W otoczeniu Zatoki Gdańskiej pierwsze parki powstały oczywiście w najstarszym mieście regionu – Gdańsku, w którym od końca XVII do XIX wieku założonych zostało 12 parków.

Jeszcze w 1940 r. na mapie Gdańska wskazanych było prawie 40 parków, obecnie jest ich oficjalnie 21 (ale 4 z nich, choć posiadają nazwę „park”, ze względu na małą powierzchnię powinny być traktowane jako zieleńce).

Dziś w całym obszarze metropolitalnym znajduje się około 50 parków (podawane liczby i wymieniane obiekty zasadniczo różnią się w różnych źródłach informacji).

Po Gdańsku (12), najwięcej obiektów parkowych posiadają: miasto i gmina Tczew (9), Gdynia (7), Sopot (6), Pruszcz Gdański (3) (na podst. BDL GUS za 2015 r.).

Tymczasem ...

Zatraciło się pierwotne znaczenie parku, a ilościowo zaczyna dominować znaczenie budowlane – kompleksu obiektów budowlanych o różnych funkcjach i przeznaczeniu.

Pierwsze pojawiły się w Polsce parki naukowo-technologiczne, wraz z nimi aqua parki, skate parki, adventure parki i inne parki rozrywki.

Zdążyliśmy się już do nich przyzwyczaić i je zaakceptować.

Jednak prawdziwy wysyp parków objął dopiero obiekty biurowo-administracyjne, rekreacyjne i mieszkaniowe.

W samym tylko Gdańsku posiadamy ponad 30 takich „parków” – zespołów biurowych, usługowo-handlowych lub mieszkaniowych (więcej niż tych prawdziwych – spacerowo-wypoczynkowych), są to m.in.: Arkadia Park, Astra Park, Bajkowy Park, Brzozowy Park, Central Park, Jaśminowy Park, Jodłowy Park, Nadmorski Park, Nord Hill Park, Oliwa Park. Jest też kilka „Office Parków”, handlowy „Rental Park” i „Morski Park Handlowy”.

Najbardziej kuriozalnym przypadkiem jest gdański „Central Park”

Ale Gdańsk nie jest jedyny – np.

- w Poznaniu są osiedla: Tumski Park, Park Sowińskiego, Rembrandtowska Park, Marcelin Park, River Park - no i oczywiście Aleja Parkowa;
- w Warszawie: Park Leśny, Eko-Park, Riviera Park, Metropolitan Park, Ursa Park, Central Park
- w Krakowie: Bagry Park, Atrium Park, Dębowy Park, Wola Park, Praska Park, Lotników Park;
- w Gdyni: Bernadowo Park, Cadena Park, Shiraz Park, Golf Park, Merano Park, Villa Park;
- w Łodzi: Villa Park, Słoneczny Park, Mewa Park, Green Park, City Park, Srebrzyńska Park

itd. / itp.

- a w Obszarze Metropolitalnym Trójmiasta jest łącznie ponad 60 „parków”

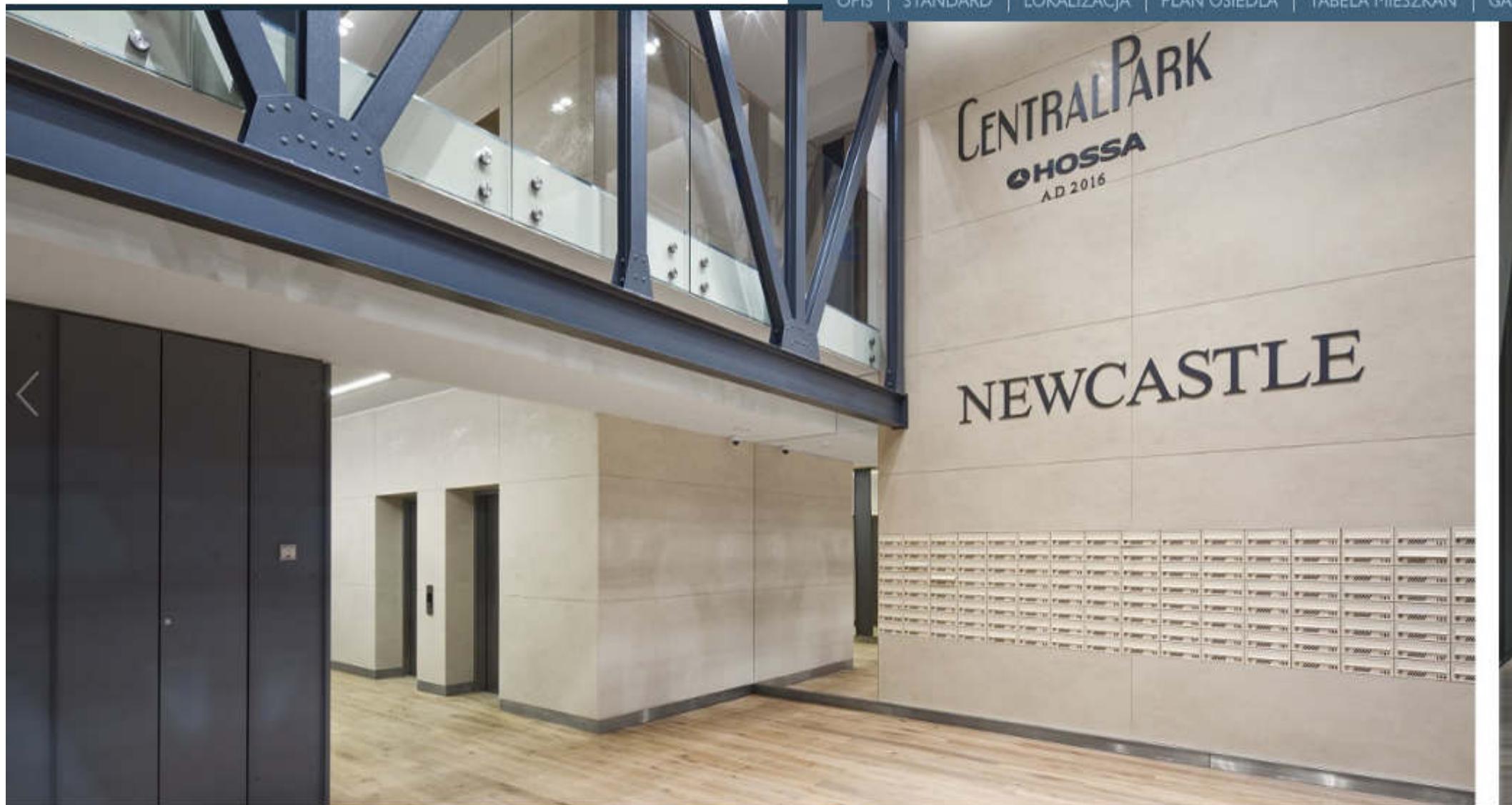
Powstaje już nawet literatura naukowa poświęcona temu zagadnieniu:

- Balcerek, 2016;
- Maćkiewicz, Szczepańska, 2017;
- Korwel-Lejkowska, Zawadzka, Czochański, 2017;

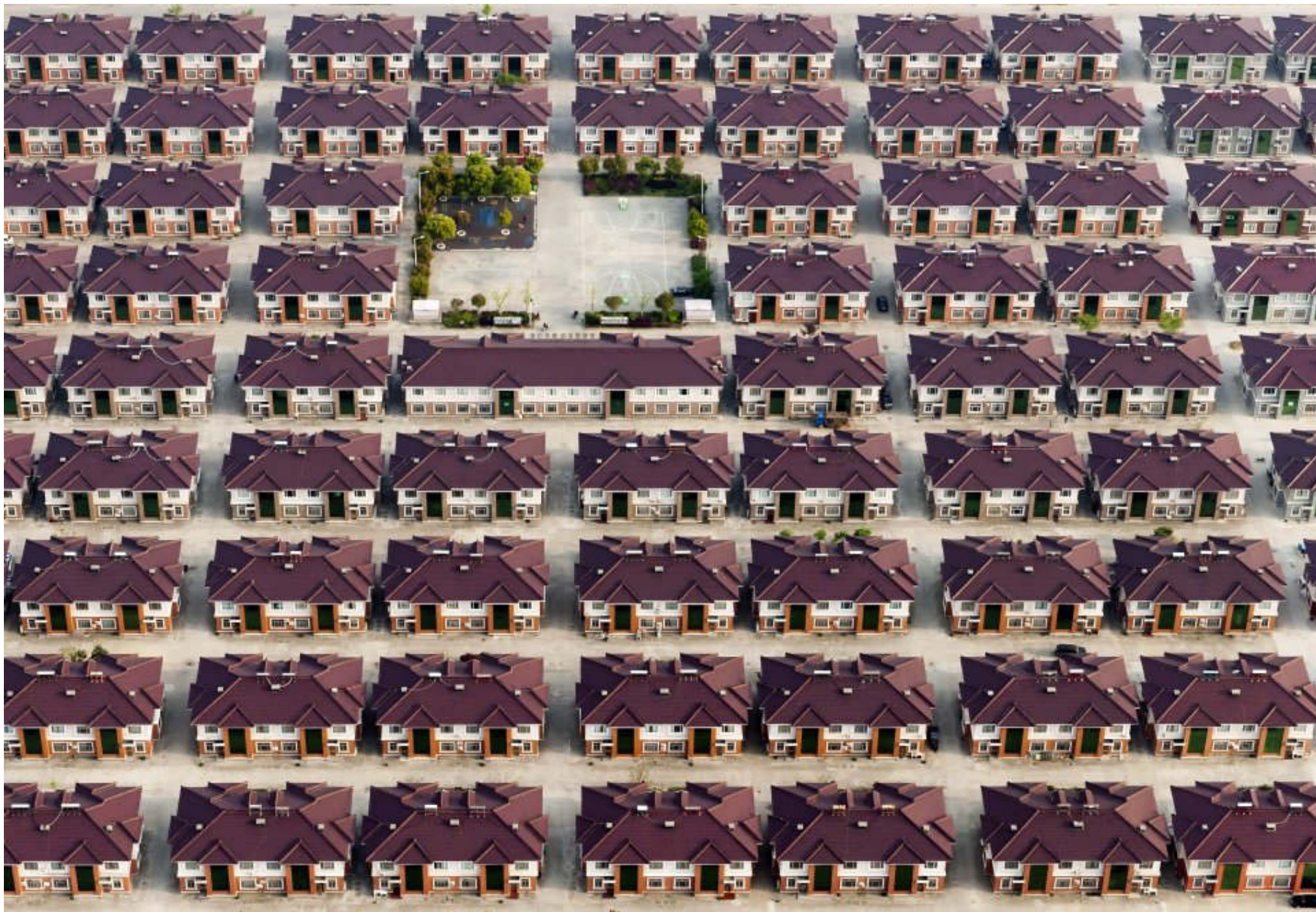
Źródło: HOSSA – OSIEDLE CENTRALPARK, mieszkania / apartamenty w Gdańsku

„Senne marzenie developera”

Jiangyin, Wuxi, Jiangsu, Chiny

... aby tak nie było

PARK kontra **PARK**

Aby zakończyć lekkim optymizmem

Pomorski coroczny konkurs na najlepszą przestrzeń publiczną

- Po latach inwestowania w chodniki, place zabaw, czy asfalt – przyszedł czas na parki
- W wyżej wymienionym konkursie zwyciężyły wyłącznie parki

„Rewaloryzacja Parku Oruńskiego”

GŁÓWNA NAGRODA

Gdańsk 11.09.2018

„Park Nowe Oblicze”

Wyróżnienie I stopnia dla gmin miejskich oraz gmin
miejsko-wiejskich za realizację przedsięwzięcia „twardego”

Starogard Gdański 10.09.2018

„Rewitalizacja Parku z Gruszą przez młodych
architektów z Pruszcza Gdańskiego”

Wyróżnienie I stopnia dla realizatorów przedsięwzięcia „miękkiego”

Pruszcz Gdański 11.09.2018

„Ciąg pieszo rowerowy wzdłuż Zagórskiej Strugi”

Wyróżnienie II stopnia dla gmin miejskich oraz gmin
miejsko-wiejskich za realizację przedsięwzięcia „twardego”

Rumia 10.09.2018

GLOBAL GREEN SPACE REPORT 2013

Exploring our relationship to forests, parks and gardens around the globe

Spojrzenie w przyszłość

Raport Husqvarna 2016 zawiera opinie w jaki sposób parki w dużych miastach będą wyglądały i funkcjonowały w roku 2030. Koncentruje się na trzech makro trendach, które kształtują naszą przyszłość:

- urbanizacji,
- rewolucji cyfrowej i technologicznej,
- wyzwaniach środowiskowych w obszarach miejskich.

Jakie będą parki ?

- **wielofunkcyjne**

– ale najważniejsze będą dwa cele:

- 1) wsparcie dla oczyszczania środowiska
- 2) rozwinięta, wieloraka funkcja społeczna

Spojrzenie w przyszłość

Jakie będą parki ?

- **wielofunkcyjne** – parki jako:

- płuca miast (poprawa jakości powietrza),
- miejsce wytchnienia dla otoczenia,
- ochrona różnorodności biologicznej,
- wsparcie retencji wody,
- łagodzenie upałów,
- wytwarzanie zrównoważonej energii,
- poprawa fizycznej i psychicznej jakości życia.

Husqvarna

FUTURE URBAN PARKS REPORT

Spojrzenie w przyszłość

- Parki zyskają nie tylko nowe funkcje, ale też nową definicję,
- Parki zostaną zintegrowane w system zielonej infrastruktury,
- Parki zostaną połączone z infrastrukturą techniczną i architekturą mieszkaniową,
- Parki będą podziemne, naziemne, nadwodne i nadziemne,
- będą stanowiły element przestrzeni codziennego życia,
- będą dostępne przez 24 h,
- nie będą izolowanymi wyspami tylko zielonymi ciągami – przenikającymi infrastrukturę i architekturę,
- będą wspierać produkcję energii

Wizje przyszłości – miasta w zieleni

Proposed by Jethro Koi Lik Wai, a designer from Malaysia

Wizje przyszłości – miasta w zieleni

Wizje przyszłości – miasta w zieleni

A mnie się marzy taki zwykły stary park ...

Dziękuję za uwagę